

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Eenvoudiger verklaringsformulier bij derdenbeslag: Beter begrepen en beter ingevuld

Tegelaar, J.T.; Boom, W.H. van

Citation

Tegelaar, J. T., & Boom, W. H. van. (2017). Eenvoudiger verklaringsformulier bij derdenbeslag: Beter begrepen en beter ingevuld. *Nederlands Juristenblad*, 92(36), 2655-2663. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/54753>

Version: Publisher's Version

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/54753>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Eenvoudiger verklaringsformulier bij derdenbeslag

Beter begrepen en beter ingevuld

Jouke Tegelaar & Willem van Boom¹

Een rechtsgebied waar nog veel winst valt te behalen voor de *plain language movement* is het beslagrecht. Dit artikel beschrijft een experimenteel onderzoek naar hoe het wettelijk verklaringsformulier bij derdenbeslag vereenvoudigd kan worden. Een goed ingevuld verklaringsformulier is van groot belang voor een juiste, eerlijke uitvoering van een derdenbeslag. De moeilijkheidsgraad van het huidige model kan dat echter belemmeren.

1. Inleiding

Een rechtsgebied waar nog veel winst valt te behalen voor de *plain language movement* is het beslagrecht. Kan 'aldaar mijn exploit doende en afschrift dezes' en 'rekwirante' echt niet simpeler worden opgeschreven?² Kennelijk niet, want '[c]omplexe regelgeving bemoeilijkt een eenvoudige en heldere uitvoering door de gerechtsdeurwaarder'.³ Simpel gezegd: het deurwaardersjargon wordt door de wet voorgeschreven. Als dat zo is, ligt het misschien voor de hand om de wet aan te passen. In dit artikel laten we zien tot welke resultaten dat kan leiden. We onderzochten hoe het wettelijk verklaringsformulier bij derdenbeslag vereenvoudigd kan worden. De conclusie is dat eenvoudiger taal ertoe leidt dat het verklaringsformulier beter wordt begrepen en beter wordt ingevuld.

Laten we beginnen met de achtergrond. Het 'beslag onder derden', ofwel: derdenbeslag, is geregeld in het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (Rv). Er is sprake van een driepartijenverhouding tussen de beslagleg-

ger, de beslagdebiteur en de derde-beslagene. De beslaglegger heeft een geldvordering op de beslagdebiteur en om die te innen, legt hij beslag onder een derde, de derde-beslagene, die op zijn beurt geld is verschuldigd aan de beslagdebiteur. De derde-beslagene wordt op die manier onvrijwillig onderdeel van een geschil tussen de beslaglegger en de beslagdebiteur. Een bekend voorbeeld is loonbeslag, dat wordt gelegd onder de werkgever (derde-beslagene) ten laste van de werknemer (beslagdebiteur).

Bij het leggen van een derdenbeslag overhandigt de deurwaarder de derde-beslagene een afschrift van het beslagexploot en de zogeheten *Verklaring derdenbeslag* (hierna ook: 'het verklaringsformulier'). Dit verklaringsformulier is in 1991 bij AMvB vastgesteld en heeft sindsdien geen wijzigingen meer ondergaan.⁴ Het formulier gaat vergezeld van de Toelichting (dat is de nota van toelichting bij de AMvB) die uitleg geeft over het verklaringsformulier. De derde-beslagene moet het for-

Auteurs

1. Mr. J.T. Tegelaar is docent en junior onderzoeker financieel recht aan het Hazelhoff Centre for Financial Law te Leiden en prof. mr. W.H. van Boom is hoogleraar civiel recht te Leiden. De auteurs bedanken Franke Eleveld, Pim Geelhoed, Cathalou Giesen, Jospier Jongeneelen, Niek Strohmaier en Thomas Weber voor hun hulp bij het testen van de vragenlijsten, Jospier Jongeneelen, Marcelina Leigh en Angélica Retsjki-na voor hun assistentie bij de dataverzame-

ling en -verwerking, Laura van Bochove voor haar hulp bij de codering en Marte Knigge, Bart Krans en Niek Strohmaier voor commentaar op een eerdere versie van deze bijdrage.

Noten

2. Zie bijv. A. van Gaal, 'Koninklijke deurwaarders', de *Telegraaf* 8 mei 2016, te raadplegen via www.telegraaf.nl. Voor een modernere 'vertaling' van de standaardtekst in een exploit, zie het stuk van neer-

landicus J.L.A. Heestermans, 'De taal van de deurwaarder', *Executief* 2008, p. 154-155.

3. *Aanhangsel Handelingen II* 2015/16, 3278 (antwoord op vragen Kamerlid Van Nispen aan Minister van Veiligheid en Justitie Van der Steur over het archaisch taalgebruik door gerechtsdeurwaarders), p. 2. Deze stelling wordt beaamd door de huidige voorzitter van de Koninklijke Beroepsorganisatie van Gerechtsdeurwaarders (KBvG); W. van de Donk, 'Deurwaardersjar-

gon?', *De Gerechtsdeurwaarder* 2016, p. 23. Overigens zijn er recentelijk wel initiatieven geweest om buiten de wet om tot een begrijpelijker beslagrecht te komen. Zie bijv. de 'juridische bijsluiters' op de KBvG website met daarin een korte uitleg van onder meer loonbeslag en bankbeslag. Dergelijke 'bijsluiters' bestaan niet voor derde-beslagene.

4. KB 22 augustus 1991, *Stb.* 1991, 436 (Besluit Verklaring derdenbeslag); wettelijke grondslag is art. 476b Rv.

mulier invullen en terugsturen aan de deurwaarder.⁵ Als de derde-beslagene dit niet doet of de verklaring onjuist of onvolledig invult, dan kan dit ertoe leiden dat de deurwaarder een te hoog bedrag int. Bovendien staan er wettelijke sancties op verkeerd invullen. De derde-beslagene kan zelfs worden veroordeeld tot betaling van hetgeen de beslagdebiteur aan de beslaglegger verschuldigd is, 'als ware hij daarvan zelf schuldenaar'.⁶

Een goed ingevuld verklaringsformulier is dus van groot belang voor een juiste en eerlijke uitvoering van een derdenbeslag. De moeilijkheidsgraad van het huidige model kan dat echter belemmeren. Zo is het verklaringsformulier generiek; het wordt gebruikt voor *elk* type derdenbeslag. Dit verhoudt zich slecht tot de heterogeniteit van derde-beslagenen. Grote banken (bankbeslag) en verzekeraars zien zich geregeld geconfronteerd met derdenbeslagen; het invullen van het verklaringsformulier is voor deze partijen een routineklus. Minder geroutineerde partijen zoals kleinere werkgevers (bij loonbeslag) en particuliere huurders (bij huurbeslag) zullen echter meer moeite hebben met het begrijpen en invullen ervan. Ook het gebruik van juridisch jargon kan aan begrijpelijkheid

Wij vermoeden dat de gewone burger moeite zal hebben met het begrijpen en correct invullen van het huidige formulier

in de weg staan. Deze eigenschappen kunnen leiden tot problemen bij het invullen. Met name voor huurbeslag, waarbij de derde-beslagene vaak een gewone burger zal zijn, is een eenvoudig verklaringsformulier daarom cruciaal. Wij vermoeden echter dat de gewone burger moeite zal hebben met het begrijpen en correct invullen van het huidige formulier. Om dat vermoeden te toetsen aan de werkelijkheid, onderzoeken wij in deze bijdrage of een vereenvoudigd verklaringsformulier voor huurders beter wordt begrepen en ingevuld.

We rapporteren ons onderzoek als volgt. Allereerst zal het wettelijk verklaringsformulier in zijn juridische context worden besproken (par. 2). Vervolgens bespreken we het belang van begrijpelijkheid van juridische communicatie en inventariseren we de knelpunten wat betreft de begrijpelijkheid van het verklaringsformulier (par. 3). Daarna bespreken we een experiment dat wij uitvoerden om alternatieven voor het formulier te verkennen (par. 4) en sluiten we af met een pleidooi voor 'evidence based' herziening van het wettelijke formulier (par. 5).

2. Het wettelijk verklaringsformulier bij derdenbeslag

Bij het leggen van derdenbeslag overhandigt de deurwaarder de derde-beslagene drie documenten: 1. een afschrift van het beslagexploot met daarin het bevel aan de derde-beslagene om alles wat hij aan de beslagdebi-

teur is verschuldigd onder zich te houden; 2. een afschrift van het vonnis van de rechter waarin de beslagdebiteur wordt veroordeeld tot betaling van de geldsom; en 3. het wettelijk verklaringsformulier en de bijbehorende Toelichting (in tweevoud).⁷ Aan de hand van het wettelijk verklaringsformulier zal de derde-beslagene 'verklaring' doen van de vorderingen die door het beslag zijn getroffen.⁸ Op basis daarvan zal de deurwaarder tot inning overgaan. De inhoudelijke eisen waaraan een verklaring van de derde-beslagene moet voldoen zijn wettelijk vastgesteld.⁹ Allereerst moet deze door de derde-beslagene worden gedagtekend en ondertekend. Daarnaast dient de derde-beslagene in te vullen wat hij verschuldigd is aan de beslagdebiteur of nog verschuldigd zal worden uit een ten tijde van het beslag reeds bestaande rechtsverhouding. Ook moeten de aard en het beloop van de vorderingen worden genoemd, evenals eventuele tijdsbepalingen of voorwaarden. Het is ook verplicht om melding te maken van eventuele andere beslagen en bekende pandrechten op de desbetreffende vordering. De verklaring dient vergezeld te gaan van bescheiden die dienen tot staving van hetgeen wordt verklaard.¹⁰

3. Begrijpelijkheid van het verklaringsformulier

3.1 Begrijpelijkheid

Het verklaringsformulier bestaat uit tekst en invulgedeelten. De tekst moet ervoor zorgen dat de derde-beslagene weet hoe hij het verklaringsformulier moet invullen. Daarvoor is nodig dat hij de tekst begrijpt. Of en in hoeverre een stuk tekst wordt begrepen, hangt onder meer af van de taalbeheersing van de lezer en van het tekstniveau van de tekst.¹¹ Een lezer met een goede taalbeheersing is in staat een tekst sneller te begrijpen dan een lezer met een mindere taalbeheersing. De gemiddelde burger, die vermoedelijk minder talig zal zijn dan bijvoorbeeld juristen, is dus gebaat bij een eenvoudiger stuk tekst. Het niveau van een tekst wordt bepaald door de leesbaarheid en begrijpelijkheid. Leesbaarheid betreft praktische eigenschappen van een tekst, zoals het lettertype, de lettergrootte en het gebruik van visuele hulpmiddelen als tussenkopjes en kaders. De begrijpelijkheid ziet op de moeilijkheidsgraad van de tekst zelf. Aspecten die de moeilijkheidsgraad bepalen zijn onder meer woord-, zins- en tekstlengte en het gebruik van jargon. Kortere woorden en zinnen maken een tekst gemakkelijker; jargon en weinig gebruikte woorden moeilijker. Ook gelaagdheid in een tekst verhoogt de moeilijkheidsgraad. Daarvan is bijvoorbeeld sprake als moet worden geschakeld tussen verschillende plaatsen binnen hetzelfde document of tussen verschillende documenten om het totaaloverzicht van informatie te verkrijgen. De lezer moet dan niet alleen de tekst begrijpen, maar ook de verhouding van tekstdelen binnen of tussen beide documenten. Deze aspecten zijn des te belangrijker als de tekst niet alleen gelezen en begrepen moet worden, maar er ook een formulier correct moet worden ingevuld naar aanleiding van de (gelaagde) tekst.

3.2 Wat valt op aan het formulier?

Het uitgangspunt van de wetgever is naar eigen zeggen dat de verklaring derdenbeslag door elk type derde-

beslagene moet kunnen worden afgelegd 'zonder dat hij zich van juridische bijstand behoeft te voorzien'.¹² Wij hebben ernstige twijfel of gewone burgers en kleine ondernemers dat altijd kunnen. In de literatuur is er al op gewezen dat het wettelijk verklaringsformulier wat dit betreft gebrekkig is. Deze kritiek betreft bijvoorbeeld het ontbreken van een expliciete uitnodiging in het formulier om bepaalde verweermiddelen te vermelden die de derde tegen de beslagdebiteur zou kunnen inroepen.¹³ Zo wordt de derde bijvoorbeeld nergens in het formulier aangemoedigd eventuele verrekenbare tegenvorderingen te vermelden. Het ontbreken van een 'uitnodiging' kan ertoe leiden

De Hoge Raad produceert eenvoudiger tekst dan het verklaringsformulier

dat de derde feitelijk in een slechtere positie komt te verkeren dan waarin hij zou verkeren als het beslag niet was gelegd. Dit zou strijd kunnen opleveren met het aan derdenbeslag ten grondslag liggende beginsel dat de derdebeslagene als gevolg van het derdenbeslag niet in een slechtere positie mag komen dan waarin hij zou verkeren wanneer het beslag niet was gelegd.¹⁴

Kijken we wat preciezer naar het tekstniveau van het verklaringsformulier en de Toelichting, dan vallen de volgende vijf aspecten op.

Allereerst het tekstniveau: het formulier is niet eenvoudig. We deden een grove test door het verklaringsformulier te rangschikken op de zogeheten *Flesch-Douma reading ease* (FDRE) schaal. Deze schaal is zeker niet zaligmakend, maar geeft wel een indicatie van het niveau van een stuk tekst. De schaal werkt met een formule waarbij een score tussen 0 en 120 wordt gegenereerd op basis van het aantal woorden per zin en het aantal lettergrepen per woord; lange zinnen met veel meerlettergrepige woorden

scoren laag. Het verklaringsformulier scoorde 34.16 op de FDRE schaal. De Toelichting kwam uit op ruim 52.¹⁵ Om een indicatie te geven wat dit betekent: de civiele rechtspraak van de Hoge Raad tussen 1990 en 2010 scoorde een gemiddelde van 50,8 op de FDRE schaal.¹⁶ De Hoge Raad produceert dus eenvoudiger tekst dan het verklaringsformulier.

BESLAG ONDER [naam adres etc.]
zijnde de ondergetekende, die verklaart: (...)
• dat er tussen ondergetekende en de schuldenaar een rechtsverhouding bestaat of heeft bestaan, uit hoofde waarvan de schuldenaar op het tijdstip van het beslag nog iets van de ondergetekende had te vorderen, nu heeft te vorderen of nog te vorderen kan krijgen. Deze rechtsverhouding betreft: (...)

Een tweede observatie betreft het jargon dat in het verklaringsformulier wordt gebruikt. De eerste regel van het formulier luidt: 'Formulier als bedoeld in artikel 475 lid 2 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering'. En dan volgen abstracties en juridische begrippen als 'rechtsverhouding', 'uit hoofde waarvan', 'schuldenaar', 'vorderen' en 'zaken of rechten'.

Ten derde is er destijds voor gekozen één modelformulier vast te leggen voor alle typen derdenbeslag. Dit model biedt expliciet ruimte voor verklaringen omtrent loonbeslag, beslag op een uitkering en bankbeslag en bevat daarover ook tekstdelen. Alle andere typen beslag, waaronder huurbeslag, zijn onderdeel van de rubriek 'enige andere overeenkomst of anderszins'. Deze opzet leidt ertoe dat de derdebeslagene meer tekst moet raadplegen dan noodzakelijk. Daarnaast kan de huidige opzet ertoe leiden dat men op meerdere plaatsen informatie moet invullen, wat kan leiden tot het foutief invullen van bedragen in de open ruimtes (of anderszins op de verkeerde plaats).

Ten vierde is het verklaringsformulier niet gepersonaliseerd; de derdebeslagene wordt aangeduid met 'ondergetekende' en de beslagdebiteur met 'schuldenaar'.

5. Art. 476a lid 1 Rv. Overigens is er discussie over de vraag of de verklaring binnen vier weken of na vier weken moet worden gedaan; zie bijv. L.P. Broekveldt, *Derdenbeslag*, Deventer: Kluwer 2003, p. 388-392; A. Steneker, 'De positie van de derdebeslagene', in: N.E.D. Faber e.a. (red.), *Knelpunten bij beslag en executie* (Serie Onderneming en Recht, deel 49), Deventer: Kluwer 2009, p. 540-542; Van Mierlo, in: *GS Burgerlijke rechtsvordering*, art. 476a Rv, aant. 2 (online, laatst bijgewerkt op 1 maart 2005); K.J. Krzeminski, *Beslag- en executierecht geschetst*, Nijmegen: Ars Aequi Libri 2016, p. 67.

6. Art. 477a Rv.

7. Zie ad 1. (art. 702 lid 1 jo.) art. 475 Rv; ad 2. art. 475 lid 2 Rv (bij conservatoir derdenbeslag is dit vermelding van het

verlof van de voorzieningenrechter zoals bedoeld in art. 700 Rv; zie art. 702 lid 1 Rv; ad 3. (art. 702 jo.) art. 475 lid 2 Rv.

8. (Art. 720 jo.) art. 476a Rv. De derdebeslagene kan de verklaring ook doen zonder gebruikmaking van het verklaringsformulier, bijv. aan de hand van een brief, mits de deurwaarder of advocaat deze wijze van verklaren aanvaardt, zie art. 2 lid 1 sub d Besluit verklaring derdenbeslag.

9. Art. 476a lid 2 Rv.

10. Art. 476b lid 2 Rv.

11. Zie over begrijpelijkheid van tekst en hoe die te meten, bijv. (de verwijzingen bij) W.H. van Boom, P. Desmet & M.R. van Dam, 'Eenvoudige tekst, eenvoudige claim? Over de invloed van tekstniveau in algemene verzekeringsvoorwaarden op verwach-

tingen en gedrag van consumenten', *TvC* 2015, p. 200 e.v.

12. *Par. Gesch.* Wijz. Rv, p. 153 onder b.

13. Zie hierover ook: Broekveldt 2003, p. 408. Er is overigens ook kritiek met betrekking tot (inhoudelijke) verschillen tussen de wettelijke vereisten en het wettelijk verklaringsformulier, zie bijv. Broekveldt 2003, p. 407-408; Van Mierlo, in: *GS Burgerlijke rechtsvordering*, art. 476a Rv, aant. 3 (online, laatst bijgewerkt op 1 maart 2005). (Geen uitnodiging om pandrechten te benoemen).

14. Zie over dit beginsel HR 30 november 2001, ECLI:NL:HR:2001:AD3953 (*De Jong/Carnifour*), *NJ* 2002/419, r.o. 3.3.2. Vergelijk Broekveldt 2003, p. 72 e.v. en 368 e.v. en F.H.J. Mijnsen & A.I.M. van Mierlo,

Materieel beslagrecht (Monografieën Privaatrecht, nr. 10), Deventer: Kluwer 2009, p. 75-76.

15. Met dank aan Veronique Hoste en Orphée de Clercq (Universiteit Gent) voor het gebruik van hun 'readability tool' op <https://it3.ugent.be/readability-demo>. Omwille van de analyse werd het verklaringsformulier in platte tekstversie ingevoerd, waarbij dubbele punten werden vervangen door een punt (dit kan de score hebben beïnvloed omdat er dan relatief veel korte 'zinnen' zijn in het formulier).

16. W.H. van Boom, 'Hoe begrijpelijk is Van Maanen...? Significant minder dan de Hoge Raad!', in: R. de Groot e.a. (red.), *Kritiek op recht – Liber amicorum Gerrit van Maanen*, Deventer: Kluwer 2014, p. 43 e.v.

Vult men de vraag in of 'reeds eerder ten laste van de schuldenaar' beslag is gelegd, dan moet men terugbladeren en nauwkeurig lezen om te weten wie ook alweer de schuldenaar was.

Ten vijfde is de samenhang tussen de documentatie die de derde-beslagene ontvangt, niet eenvoudig te begrijpen voor een 'one shot player' zoals een particuliere huurder. Het verklaringsformulier lijkt weliswaar niet erg lang om te lezen (ongeveer vier pagina's, afhankelijk van opmaak) maar men moet zich realiseren dat de derde-beslagene ook het vonnis en exploit overhandigd krijgt en deze documenten in onderlinge samenhang moet begrijpen.¹⁷ Bovendien is de Toelichting bij het verklaringsformulier een apart document, waardoor de derde-beslagene bij ieder onderdeel in het verklaringsformulier zal moeten schakelen met de tekst in de losse Toelichting. In de zesde plaats ontbreken visuele hulpmiddelen zoals tekstbalken, tussenkopjes en vetgedrukte tekst. Ook kaders, pijlen of andere visuele hulpmiddelen worden niet gebruikt.

Samenvattend: het verklaringsformulier is moeilijk qua tekstniveau, gejuridiseerd qua begrippen en abstracties, generiek wat betreft opzet, en niet-gepersonaliseerd. Visuele hulpmiddelen ontbreken. Het formulier moet in samenhang met andere (moeilijke) documenten worden gelezen en begrepen. Deze eigenschappen maken naar ons oordeel dat niet gesproken kan worden van een eenvoudig te begrijpen verklaringsformulier.

3.3 Het praktische belang van begrijpelijkheid

In de vorige paragraaf kwamen wij na een eerste analyse tot de conclusie dat het verklaringsformulier op vele punten moeilijk te begrijpen is. Dat is zorgelijk, want een moeilijk te begrijpen verklaringsformulier kan leiden tot verschillende negatieve gevolgen voor de derde. Een gebrekkig begrip kan leiden tot het niet, onjuist of onvolledig invullen van het verklaringsformulier en daarop staan sancties.¹⁸

Afgezien van de kans op fouten is er de tijdsbesteding. Een ingewikkeld verklaringsformulier kan tijd en geld kosten, zowel voor de derde-beslagene als voor de deurwaarder. Als de derde-beslagene het verklaringsformulier niet begrijpt, zal hij sneller hulp inschakelen met tijdverlies en (hoogstwaarschijnlijk) kosten als gevolg. Deze kosten kunnen bestaan uit tijdsbesteding van de deurwaarder maar ook uit kosten (voor de maatschappij of de derde zélf) van rechtshulpverlening.

Een laatste mogelijk negatief gevolg van een ingewikkeld en gejuridiseerd verklaringsformulier is dat het negatieve gevoelens kan oproepen bij de derde-beslagene. De derde-beslagene is onvrijwillig betrokken geraakt bij een geschil, hij wordt geconfronteerd met ingewikkelde juridische formulieren waar tijd en inspanning mee zijn gemoeid en die misschien zelfs wel rechtshulp kosten. Het is denkbaar dat dit alles een negatieve invloed heeft op de waardering die de derde-beslagene heeft voor de personen die bij het beslag betrokken zijn, namelijk de deurwaarder en de beslagdebiteur (en misschien zelfs op het vertrouwen in juristerij in het algemeen).¹⁹

Er bestaat vanuit maatschappelijk oogpunt dus belang bij een verklaringsformulier (of meerdere versies daarvan) dat een gewone burger of kleine ondernemer

De derde-beslagene is onvrijwillig betrokken geraakt bij een geschil, hij wordt geconfronteerd met ingewikkelde juridische formulieren waar tijd en inspanning mee zijn gemoeid en die misschien zelfs wel rechtshulp kosten

zonder veel moeite zelfstandig en correct kan invullen. Onderzoek toont immers dat vereenvoudiging van tekst tot een beter begrip kan leiden en de kans op het maken van fouten bij het invullen verkleint.²⁰ Als dit ook geldt voor het verklaringsformulier, zal een vereenvoudiging daarvan dus kunnen leiden tot een beter begrip en minder fouten.²¹ Die vereenvoudiging kan in tal van richtingen worden gezocht, zoals eenvoudiger tekstniveau, een eenvoudiger, 'plattere' structuur van het formulier, toevoeging van visuele hulpmiddelen, personalisering en zo verder. Het is tegen die achtergrond dat wij een aantal van die vereenvoudigingen in een experiment hebben getoetst.

4. Naar een vereenvoudigd verklaringsformulier? Een experiment

4.1 Opzet en uitvoering

Wij voerden een experiment uit waarbij we het wettelijke verklaringsformulier vergeleken met twee zelfbedachte alternatieven. Aan de hand van wat de literatuur ons vertelt over de effecten van begrijpelijkheid, is onze verwachting dat de gewone burger bij het invullen van het wettelijke verklaringsformulier fouten zal maken en dat hij het invullen ervan als moeilijk zal ervaren. Alternatieve formulieren waarin een aantal basisinzichten uit de genoemde literatuur is toegepast, zouden dus moeten bijdragen aan vermindering van het aantal fouten en een verbetering van 'invulervaring'. We ontwikkelden tegen die achtergrond twee alternatieve verklaringsformulieren. Zodoende hadden we de beschikking over drie versies: 1. het wettelijk voorgeschreven model (vier pagina's), inclusief de wettelijke toelichting (één pagina); 2. een model (vier pagina's) waarbij de inhoud overeenstemt met het wettelijke model, maar waarin is gevarieerd met schematische visuele elementen (ook inclusief toelichting), en 3. een model (drie pagina's) waarin het wettelijke model was losgelaten en dat was toegespitst op huurbeslag (zonder toelichting). We noemen deze drie modellen hierna 'wettelijk', 'schematisch' en 'lezersvriendelijk'. De teksten die we gebruikten, zijn online in te zien.²²

Versie 'wettelijk'

Het wettelijk model is generiek en kan worden gebruikt voor elk beslag op geldvorderingen, of het nu loonbeslag, bankbeslag of huurbeslag is. Het is opgezet als een lijst en sturing door middel van visuele elementen ontbreekt grotendeels. Allereerst moet worden aangekruist of A. geen enkele rechtsverhouding bestaat tussen de 'schuldenaar' en 'ondergetekende', of B. wel een rechtsverhouding bestaat of heeft bestaan en of C. reeds eerder beslag is gelegd ten laste van de 'schuldenaar'. Als B. is aangekruist, moet worden aangekruist om welke rechtsverhouding het gaat: 'een dienstverband, waarbij loonbelasting wordt ingehouden'; 'een sociale of andere periodieke uitkering'; 'een rekening-courant overeenkomst', of; 'enige andere overeenkomst of anderszins'. Afhankelijk van de aangekruiste rechtsverhouding moet onderdeel 2 (dienstverband), 3 (rekening-courant) of 4 (enige andere overeenkomst of anderszins) worden ingevuld aan de hand van de voorgedrukte tekst. Onderdeel 4, dat moet worden ingevuld ingeval van huurbeslag, bestaat uit de volgende tekst:

4. Tussen ondergetekende en de schuldenaar bestaat(n) (nog) de volgende rechtsverhouding(en):

Aan de schuldenaar zijn de volgende bedragen verschuldigd:

Aan de schuldenaar zijn de volgende zaken of rechten verschuldigd:

Aan de schuldenaar zijn de volgende geldswaardige papieren of andere stukken verschuldigd:

Bijzonderheden:

Voorwaarden:

Bijlagen:

De toelichting vermeldt dat bij onderdeel 4 kort kan worden aangegeven welke overeenkomst er bestaat en noemt als voorbeelden 'koop, huurovereenkomst, stallingovereenkomst, lening'. Daarnaast wordt toegevoegd dat onder 'bijzonderheden' onder meer kan worden opgegeven 'of u meent een tegenvordering te hebben die voor verrekening in aanmerking komt'. Onder 'voorwaarden' kan de derde-beslagene 'de bedingen vermelden die van belang zijn voor wat de schuldenaar van u te vorderen heeft. Zo mogelijk dat de vordering niet opeisbaar is. U moet dan opgeven wanneer zij opeisbaar wordt. Als daarvoor opzegging nodig is, ook de wijze van opzegging geven'. Aangehechte bewijsstukken moeten blijken

17. Vergelijk J.C. van Oven, 'Verhaal door middel van derdenbeslag', in: H. Oudelaar (red.), *Vademecum Executie en Beslag*, Deventer: Gouda Quint 2001, p. 219, waar wordt overwogen dat vanwege de vormgeving van het verklaringsformulier met de bestudering daarvan 'wel enige tijd gemoeid zal zijn'.

18. Zie bijv. art. 477a Rv. Voor een meer uitgebreide bespreking van de rechtsgevolgen van het niet of niet juist verklaren, zie Steneker 2009, p. 542-544, Broekveldt 2003, p. 418-439 en Van Oven 2001, p. 220-223.

19. Vergelijk algemeen K. van den Bos, L. van der Velden & E.A. Lind, 'On the Role of

de toelichting worden vermeld onder 'bijlagen'.

We verstrekten bij de versie 'wettelijk' op een los vel ook de standaard wettelijke toelichting, die erop is gericht om de derde-beslagene uitleg te geven bij het invullen van het formulier.

Versie 'schematisch'

Wij maakten een nieuwe versie 'schematisch', die inhoudelijk overeenkomt met het wettelijk model maar die gepersonaliseerd is en is voorzien van visuele sturing. Zo bevat deze versie de voorletters en achternaam van de schuldenaar-beslagdebiteur, waar het wettelijk model het woord 'schuldenaar' vermeldt. Daar waar het wettelijk model van 'ondergetekende' spreekt, vermeldt deze versie 'mij' of 'ik'. Deze versie bevat onder meer een korte visuele toelichting op wat van de derde-beslagene wordt verwacht bij het aankruisen. In het formulier is verder op enkele plaatsen gebruikgemaakt van vetgedrukte en onderstreepte tekstdelen om daarop de aandacht te vestigen. Ook is door middel van tekstvakken met daartussen het woord 'of' verduidelijkt dat er een keuze moet worden gemaakt tussen het hebben van geen enkele rechtsverhouding en het wel hebben van een rechtsverhouding. Daarnaast zijn de onderdelen voor de afzonderlijke soorten derdenbeslag (loonbeslag, bankbeslag, andere rechtsverhouding) opgenomen in aparte tekstblokken en wordt boven elk tekstblok toegelicht welke rechtsverhouding het onderdeel betreft. Bovenaan de rubriek die moet worden ingevuld bij (onder andere) huurbeslag zijn voorbeelden gegeven van mogelijke rechtsverhoudingen: '(bijv. huurovereenkomst, verzekeringsovereenkomst, koopovereenkomst, enz.)'. In de wettelijke versie is deze informatie alleen opgenomen in de toelichting.

We verstrekten bij de versie 'schematisch' ook op een los vel de standaardtoelichting, identiek aan die welke werd verstrekt bij de versie 'wettelijk'.

Versie 'lezersvriendelijk'

Het derde model is niet gebaseerd op het wettelijk model en gaat ook niet vergezeld van de wettelijke toelichting. Het formulier is geheel toegespitst op huurbeslag; er staat dus niets in dat wijst op loonbeslag of bankbeslag. Op de eerste pagina staat direct dikgedrukt de vraag 'Waarom dit formulier?' met daaronder een korte uitleg over wat derdenbeslag inhoudt en waarom het onder de derde-beslagene is gelegd, steeds in korte zinnen en relatief eenvoudig taalgebruik. Het formulier is sterk gepersonaliseerd: het is geschreven in de ik- of mij-vorm en de voorletters en achternaam van de 'schuldenaar' zijn al ingevuld. Het formulier biedt op de tweede pagina ruimte voor het invullen van informatie over het huurcontract en voor andere verbintenissen en ziet er als volgt uit:

Perceived Procedural Justice in Citizens' Reactions to Government Decisions and the Handling of Conflicts', *Utrecht Law Review* 2014, afl. 4.

20. Zie nader de verwijzingen bij Van Boom, Desmet & Van Dam 2015.

21. Wellicht kan het zelfs leiden tot meer vertrouwen bij het invullen en een alge-

meen 'positiever gevoel' bij de derde-beslagene.

22. Zie <https://doi.org/10.17026/dans-za3-mqhp>. De wettelijke versie is bovendien te vinden in het Besluit Verklaring derdenbeslag; zie wetten.overheid.nl/BWBR0005174/2017-01-01.

- O Tussen mij en B.P. Kramer bestaat een huurcontract en ik ben daarom geld verschuldigd aan B.P. Kramer:
  - Ik moet elke ..... (maand, kwartaal, jaar, of anders) op ..... (dag van de maand) / het bedrag van € ..... betalen aan B.P. Kramer.
  - Ik ben op 15 december 2016 nog € ..... aan openstaande huurschuld verschuldigd aan
  - Het huurcontract is voor onbepaalde tijd / is voor bepaalde tijd en loopt tot .....
  - Ik heb ook nog iets te vorderen van B.P. Kramer, namelijk € ..... vanwege .....
- O Tussen mij en B.P. Kramer bestaat een ander contract of een andere verbintenis en ik ben daarom geld verschuldigd aan B.P. Kramer:
  - Het gaat ongeveer om het volgende contract (of verbintenis): .....
  - Ik moet elke maand op .... (dag van de maand) / elke ..... het bedrag van € ... betalen aan B.P. Kramer.
  - Ik ben op 15 december 2016 € ..... aan openstaande schuld verschuldigd aan B.P. Kramer.
  - Ik verwacht dat ik in de toekomst ook nog geld verschuldigd zal worden.
- O Ik ben op dit moment niets verschuldigd aan B.P. Kramer en ik verwacht ook niet dat dit in de toekomst zal gebeuren.

Bij de vraag of al eerder derdenbeslag is gelegd staat uitgelegd dat dit betekent dat er al eerder een deurwaarder is geweest die ook voor een derde geld wilde innen dat de derde-beslagene aan de beslagdebiteur verschuldigd was en dat de derde-beslagene dit formulier dus al eerder heeft ingevuld.

De drie versies en de casus

Resumerend komen de drie versies hierop neer:

	Versie 'wettelijk'	Versie 'schematisch'	Versie 'lezersvriendelijk'
Kenmerken van het verklaringsformulier	De wettelijk voorgescreven variant, met de wettelijke toelichting	Als versie 1, maar met tekstkaders om begripte vereenvoudigen. Ook met dezelfde wettelijke toelichting als versie 1	Een versie waarin taal werd vereenvoudigd en die qua structuur was toegespitst op beslag op huurpenningen
FDRE score ²³	= 34.16	= 43.92	= 64.4

De drie versies werden getest door middel van blinde gerandomiseerde toewijzing van respondenten aan een van de drie formulieren in een gesimuleerde context. We vroegen respondenten om zich in te leven in een situatie waarin hij/zij een woning huurt van een verhuurder ten laste

van wie executoriaal derdenbeslag wordt gelegd.²⁴ Zodoende werd de respondent geconfronteerd met papierwerk van een deurwaarder en moest hij/zij in de huid van de derde-beslagene kruipen. De instructie gaf aan dat de huur die de respondent verschuldigd is € 450 per maand bedraagt.

Daarnaast is de huurder uit hoofde van geldleen door de verhuurder € 1500 verschuldigd en heeft de huurder een verrekenbare tegenvordering vanwege voorgeschoten loodgieterskosten van € 200. De respondenten werd vervolgens gevraagd om een enveloppe van een deurwaarder te openen, met daarin een aantal documenten:

- een verstekvonnis waaruit volgt dat de verhuurder/ beslagdebiteur is veroordeeld tot betaling van een bedrag van € 4.890,55 aan de crediteur;
- een exploot van het derdenbeslag;
- een verklaringsformulier (in de enveloppe zat dus een van de drie versies van het verklaringsformulier), dat ingevuld moest worden door de respondent;
- alleen bij versie 'wettelijk' en versie 'schematisch': de wettelijke toelichting bij het verklaringsformulier.

Nadat het verklaringsformulier was ingevuld en weggelegd, vroegen we de respondenten nog een korte vragenlijst in te vullen met daarin vragen over begrijpelijkheid en daadwerkelijk begrip van de formulieren. Daarin werden ook enkele demografische vragen gesteld.

4.2 Uitkomsten

Algemeen

Hier rapporteren we de uitkomsten van het experiment. De onderliggende documenten en dataset zijn openbaar te raadplegen.²⁵ Respondenten (N=78, 64% vrouw, leeftijd $M=21,3$ jr, $SD=3,7$ jr) werden in de Leidse rechtenfaculteit geworven onder studenten. Over het doel van het onderzoek is in de aankondigingen noch in de (mondelijke) instructies iets verteld. De versies werden ingevuld door respectievelijk 28, 26 en 24 respondenten. Het invullen kostte de respondenten gemiddeld 27 minuten ($M=27$, $SD=19$).²⁶ Voor hun medewerking ontvingen de respondenten een waardebon van € 5.

Het viel de respondenten niet altijd mee om het verklaringsformulier in te vullen. In het commentaarveld bij de vragenlijst schreven de respondenten bijvoorbeeld 'ik begreep er vrij weinig van' (versie 'wettelijk'), 'ik snapte er echt vrij weinig van' (versie 'schematisch'), 'weinig overzicht in wat precies van je verwacht wordt bij het invullen' (versie 'wettelijk'), 'echt geen idee waarom ik dit deed' (versie 'lezersvriendelijk') en 'snap vrij weinig van de formulieren (behalve de laatste)' (versie 'lezersvriendelijk'). Wat ons op het eerste oog ook opviel, was dat de respondenten moeite hadden om de relatie tussen de documenten te begrijpen, maar ook om de plaats te bepalen *waar wat* moest worden ingevuld. Sommigen bleken aan het rekenen te zijn gegaan, met onbegrijpelijke uitkomsten. Sommigen verkeerden in de veronderstelling dat de bedragen uit het *vonnis* en *exploot* verschuldigd waren door de derde-beslagene zélf.

Hoe zijn de formulieren ingevuld? We roepen in herinnering dat onze verwachting was dat de alternatieve formulieren bijdragen aan vermindering van het aantal fouten en een verbetering van de 'invulervaring' in vergelijking met het wettelijke formulier.

Correct invullen

Kijken we eerst naar de mate waarin de formulieren correct zijn ingevuld, dan blijkt onze verwachting uit te komen. Bij de versies 'wettelijk' en 'schematisch' was een eerste toets of de respondent had begrepen dat aangekruist moest worden dat sprake was van 'enige andere overeenkomst'. Het verschil was aanmerkelijk: bij de wettelijke versie wisten 15 van de 28 (53 %) responden-

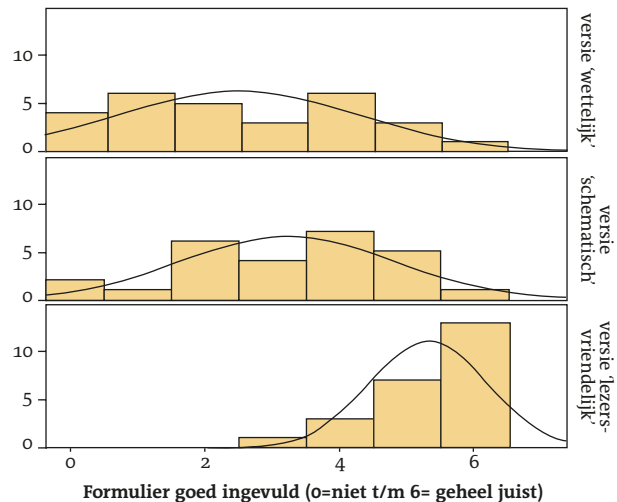
Wat ons op het eerste oog opviel, was dat de respondenten moeite hadden om de relatie tussen de documenten te begrijpen, maar ook om de plaats te bepalen waar wat moest worden ingevuld

ten dit hokje aan te kruisen, terwijl dit bij het schematische formulier 24 van 26 (92 %) respondenten waren.²⁷ Bij de versie 'lezersvriendelijk' ontbrak deze keuzemogelijkheid uiteraard omdat het formulier alleen ziet op huurbeslag.

Vervolgens bekeken we 1. of de respondent correct had aangegeven (op de juiste plaats) dat sprake was van een huurovereenkomst en wat de huursom was, 2. dat bovendien sprake was van een geldlening van € 1500 en 3. dat er ook nog een tegenvordering wegens loodgieterskosten was. Op die manier ontwikkelden we een schaal (0=volledig fout ingevuld, 6=geheel correct) voor de mate van correct invullen van deze drie onderdelen bij elkaar.²⁸ Bovendien trokken we een punt af als de respondenten

hadden ingevuld dat er al eerder beslag was gelegd; de casus vermeldde niets over eerder beslag en dus moest het antwoord 'nee' zijn. Toch vulden bij versie 'wettelijk' 10 van de 28 respondenten 'ja' in.

De uitkomsten qua correct invullen verschilden behoorlijk.²⁹ Op een schaal van 0 tot 6 (0=volledig fout, 6=geheel correct), scoorden de respondenten bij de versie 'wettelijk' gemiddeld 2,5; bij de versie 'schematisch' was de score met 3,2 hoger en bij de versie 'lezersvriendelijk' veel hoger, te weten 5,3. In een grafiek ziet dat er zo uit (figuur 1):

Figuur 1 Scores voor het goed invullen

De invulverschillen waren groot wat betreft de onderdelen 1. huurovereenkomst en 3. tegenvordering wegens loodgieterskosten. Wat betreft het onderdeel huurovereenkomst weet 96% van de respondenten bij versie 'lezersvriendelijk' het formulier foutloos in te vullen, tegenover 25% bij de versie 'wettelijk'.³⁰ Wat betreft onderdeel 3. zien we het effect van 'uitnodigen': in de versie 'wettelijk' wordt niet uitdrukkelijk gewezen op de mogelijkheid om tegenvorderingen in te vullen, in de versie 'lezersvriendelijk' wel. Dat verschil in formulier leidt tot behoorlijke verschillen in het invulgedrag (figuur 2).³¹

23. Met dank aan Veronique Hoste en Orphée de Clercq (Universiteit Gent) voor het gebruik van hun 'readability tool' op <https://it3.ugent.be/readability-demo>. Omwille van de analyse werden de drie documenten in .txt (utf8) versie ingevoerd, waarbij dubbele punten werden vervangen door een punt (dit kan de score hebben beïnvloed omdat er dan relatief veel korte 'zinnen' zijn in het formulier. Tekstkaders en overbodige spatiëring en regeleindes werden verwijderd. Nota bene: de FDRE-score zegt alleen iets over tekstniveau, niets over de invloed van visuele kenmerken, jargon of geleagdheid.

24. Alle partijen werden met namen en personalia aangeduid zodat de documenten

zo echt mogelijk leken.

25. Zie <https://doi.org/10.17026/dans-za3-mqhp>.

26. We vonden geen verband tussen de duur van het invullen en de mate waarin de formulieren correct waren ingevuld. Ook vonden we geen significant verband tussen de versies en de duur van het invullen.

27. Het verschil in spreiding tussen wel/niet/onduidelijk aankruisen van 'enige andere overeenkomst' tussen de twee versies is significant, $c2(2, N=54)=10,24, p < 0,05$.

28. De schaal was een optelling van de drie genoemde onderdelen, waarbij per onderdeel steeds 0, 1 of 2 punten (waarbij 1 = deels juist ingevuld) werden toegekend. De

af trek van het strafpunt leidde in een enkel geval tot een eindscore van -1. Die eindscore hebben we als 0 gerekend.

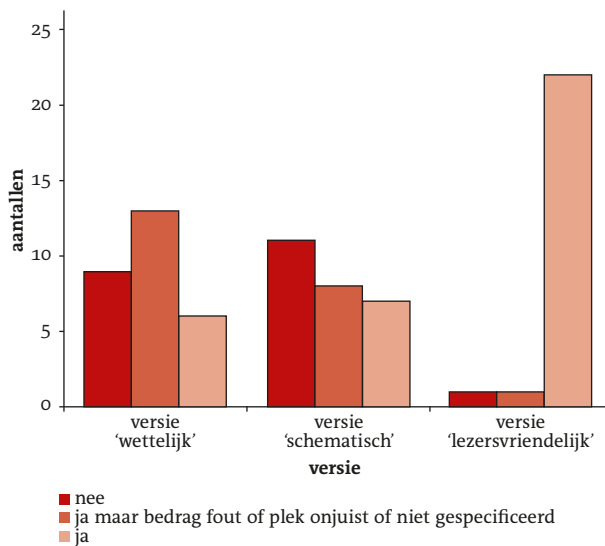
29. Versie 'wettelijk' ($M=2,5; SD=1,77$); versie 'schematisch' ($M=3,2; SD=1,58$); versie 'lezersvriendelijk' ($M=5,3; SD=1,88$); ANOVA = $F(2, 75)=24,89, p < 0,001, \eta^2 = 0,39$. Post-hoc vergelijking (Games-Howell) toont dat de versie 'lezersvriendelijk' significant afwijkt van de twee andere versies (die onderling niet significant verschillen).

30. Huurovereenkomst 1. niet, 2. deels of 3. correct geïdentificeerd (benoemen huurovereenkomst, juiste bedrag, juiste plaats) bij versie 'wettelijk' = 14, 7 en 7 respondenten; bij versie 'schematisch' = 6, 10 en 10; bij versie 'lezersvriendelijk' = 0, 1, 23.

31. Het leidde overigens ook tot verschillen in de mate waarin de respondenten het achteraf duidelijk vonden waar de tegenvordering moest worden ingevuld: 'Het was mij duidelijk waar ik de voorgeschoten kosten van de loodgieter (€ 200) kon invullen': versie 'wettelijk' ($M=3,21, SD=1,81$); versie 'schematisch' ($M=3,50, SD=1,65$); versie 'lezersvriendelijk' ($M=5,33, SD=1,63$); ANOVA = $F(2, 75)=11,38, p < 0,001$. De correlatie tussen het daadwerkelijk goed invullen en de gerapporteerde duidelijkheid is significant; $r(76)=,57, p < ,001$.

Vulden de respondenten de tegenvordering in op het formulier?

Figuur 2 Tegenvordering ingevuld?

De invulverschillen waren minder groot waar het de invulling van de geldlening betrof. De meeste respondenten wisten in alle drie de versies de geldlening geheel of gedeeltelijk correct in te vullen.³²

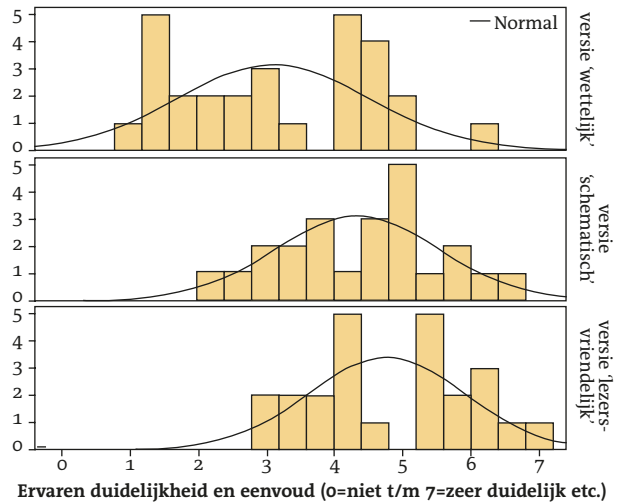
Op een schaal van 0 tot 6 scoorden de respondenten bij de versie 'wettelijk' gemiddeld 2,5; bij de versie 'schematisch' was de score met 3,2 hoger en bij de versie 'lezersvriendelijk' veel hoger, te weten 5,3

De vragenlijst bevatte ook een vraag om achteraf te toetsen of de respondenten nog wisten na hoeveel weken het formulier moest worden teruggestuurd: één, twee, vier weken of drie maanden. Het juiste antwoord, vier weken, werd in de meerderheid van de gevallen correct gekozen.³³

Invulveraring

Is de ervaren duidelijkheid en eenvoud (de 'invulveraring') bij de versies 'schematisch' en 'lezersvriendelijk' beter in vergelijking met het wettelijke formulier? Ook die verwachting kwam uit. We stelden vijf vragen over invulveraring. Bij elkaar genomen gaven de antwoorden op die vragen de schaal 'ervaren duidelijkheid en eenvoud' van de formulieren.³⁴ De uitkomsten verschilden aanzienlijk.³⁵ Op een schaal van 0 tot 7 (0=volledig onduidelijk enz., 7=geheel duidelijk enz.), rapporteerden de respondenten

bij de versie 'wettelijk' gemiddeld 3,1; bij de versie 'schematisch' was de score met 4,3 hoger en bij de versie 'lezersvriendelijk' met 4,7 het hoogst. In een grafiek ziet dat er zo uit (figuur 3):

Figuur 3 Ervaren duidelijkheid en eenvoud

Niet geheel onverwacht vinden we een verband tussen de (ervaren) duidelijkheid en eenvoud en de mate waarin de respondenten het formulier correct invulden.³⁶ Het verschil tussen de versies 'wettelijk' en 'lezersvriendelijk' is het grootst. Daar geldt simpel gezegd: een verbetering van 1 op duidelijkheid en eenvoud leidt tot een stijging van 0,873 op de schaal van correct invullen.³⁷

5. Bespreking en pleidooi

Het wettelijk verklaringsformulier bij derdenbeslag is niet eenvoudig te begrijpen en in te vullen. Er zijn betere alternatieven denkbaar, zo denken wij te hebben aangetoond. Ons experiment laat zien dat het loont om bij het ontwerpen van het wettelijk verklaringsformulier goed te onderzoeken welke vorm en opzet een optimale bijdrage levert aan het foutloos, snel en moeiteloos invullen van het verklaringsformulier. Daarbij merken we op dat ons experiment 'ook maar een experiment' was; we sluiten zeker niet uit dat met andere vereenvoudigingen en aanpassingen een *nog* beter resultaat behaald kan worden. Maar dat doet niet af aan de constatering dat alternatieve formulieren waarin een aantal basisinzichten wordt toegepast, bijdragen aan vermindering van het aantal fouten en een verbetering van 'invulveraring'.

Uiteraard kleven er beperkingen aan ons experiment.³⁸ Het experiment dat we onder (rechten)studenten uitvoerden, is niet representatief voor hoe de echte 'gewone burger' het ervan af zou hebben gebracht. Wij vinden dat echter geen diskwalificatie; wij verwachten dat die gewone burger gemiddeld genomen nóg meer problemen zou ondervinden bij het invullen. Een andere beperking voor de externe validiteit van onze uitkomsten is gelegen in het feit dat de respondenten gemiddeld slechts 27 minuten besteedden aan het invullen, dat zij de opdracht mogelijk niet allemaal even aandachtig hebben gedaan en dat zij geen hulp van andere personen of internetzoekmachine konden gebruiken. Ook dat vinden we geen diskwa-

Niet geheel onverwacht vinden we een verband tussen de (ervaren) duidelijkheid en eenvoud en de mate waarin de respondenten het formulier correct invulden

lificatie; een huurder die buiten zijn schuld betrokken raakt bij een geldkwestie van zijn verhuurder, zou met zo min mogelijk inspanning tot een juiste verklaring moeten kunnen komen. Onze resultaten wijzen erop dat dit met het huidige verklaringsformulier niet het geval is. Het wettelijke formulier wordt minder correct ingevuld en wordt als minder duidelijk en eenvoudig ervaren dan de twee alternatieven die wij ontwikkelden. Ook wijst ons experiment erop dat als een formulier niet expliciet wijst op de mogelijkheid van het invullen van een bepaalde tegenvordering, die vaker achterwege wordt gelaten. Daarmee worden wettelijke rechten, zoals het recht op verrekening, gefrustreerd.

We sluiten daarom af met een pleidooi. Heel concreet pleiten wij voor herziening van de AMvB uit 1991. Om een goed verklaringsformulier te ontwikkelen, moet worden gelet op onder meer de volgende aspecten:

- Overweeg om niet een generiek formulier te ontwerpen, maar een toegespitst formulier, zeker voor formulieren die ingevuld plegen te worden door 'one

shot players' zoals huurders. Identificeer daarbij de te verwachten gebruikersgroepen en deel ze in naar relevante verschillen;

- In het bijzonder als het formulier gemiddeld genomen wordt ingevuld door 'one shot players', overweeg dan om visuele elementen toe te voegen die de persoon die het formulier moet invullen, op een logische wijze door alle stappen heen leidt;
- Overweeg om korte zinnen zonder al te veel jargon te gebruiken en zorg ervoor dat de invullende partij door het formulier expliciet 'uitgenodigd' wordt om veelvoorkomende kwesties in te vullen, om fouten en (feitelijke) ontneming van rechten te voorkomen.

Duidelijk moge zijn dat wij menen dat experimenteel onderzoek bij het ontwikkelproces dienstig kan zijn. We pleiten voor het gebruik van een 'evidence base' bij het ontwikkelen van procesrechtelijke formulieren die door de 'gewone burger' moeten worden ingevuld. Dat kan voor iedereen een vereenvoudiging opleveren. •

32. Tien respondenten (13%) hadden de geldlening niet goed ingevuld, 33 (42%) gedeeltelijk juist en 35 (45%) geheel juist. We vroegen de respondenten achteraf ook of het ze duidelijk was waar ze de schuld uit geldlening aan de verhuurder (€ 1500) konden invullen. Daar vonden we geen significante verschillen tussen de versies, maar wel een trend: 'Het was mij duidelijk waar ik de geldlening (€ 1500) kon invullen': versie 'wettelijk' ($M=4,00$, $SD=2,07$); versie 'schematisch' ($M=4,81$, $SD=1,47$); versie 'lezersvriendelijk' ($M=4,63$, $SD=1,95$); niet significant. De correlatie tussen het daadwerkelijk goed invullen en de gerapporteerde duidelijkheid is overigens wel significant; $r(76)=,49$, $p < .001$.

33. Door een fout onzerzijds in formulier 'lezersvriendelijk' was een verkeerde datum blijven staan. Vermoedelijk is dat de reden dat bij de versie 'lezersvriendelijk' een flink

aantal respondenten (46%) koos voor 'twee weken'. We hebben geen aanwijzing in de data gevonden om te veronderstellen dat deze foutieve datum op formulier 'lezersvriendelijk' de respondenten anderszins beïnvloed of verward heeft.

34. De schaal 'duidelijkheid en eenvoud' bestond uit de items 1. 'Het verklaringsformulier (waarop de gegevens moesten worden ingevuld) vond ik duidelijk', 2. 'Ik vond het invullen van het verklaringsformulier eenvoudig', 3. 'Het was mij duidelijk waarom ik het formulier moest invullen', 4. 'Het was duidelijk welk formulier ik moest invullen', 5. 'Het was duidelijk hoe ik het formulier moest invullen'; $\alpha = .88$. Omdat drie respondenten niet alle vragen hadden beantwoord, is bij deze schaal (waardes gedeeld door 5, dus schaal van 1 t/m 7), $n=75$.

35. Versie 'wettelijk' ($M=3,10$; $SD=1,40$);

versie 'schematisch' ($M=4,33$; $SD=1,18$); versie 'lezersvriendelijk' ($M=4,75$; $SD=1,13$); ANOVA= $F(2, 72)=12,28$, $p < 0,001$, $\eta^2 = 0,25$.

36. $R(73) = .48$, $p < .001$.

37. Duidelijkheid en eenvoud (althans de gerapporteerde ervaring van duidelijkheid en eenvoud) voorspellen de mate van correct invullen, $b = .873$, $t(50) = 6,25$, $p < .001$. De mate van correct invullen = $[.432 + .873 * \text{ervaren duidelijkheid en eenvoud}]$, zodat een toename van ervaren duidelijkheid en eenvoud van 1 een toename van correct invullen van 0,873 betekent. Ervaren duidelijkheid en eenvoud verklaren ongeveer 43% van de variantie in mate van correct invullen, $R^2 = .43$, $F(1, 50) = 39,16$, $p < .001$. We realiseren ons dat we op dit punt een theoretisch betwistbare stap zetten, namelijk het gelijkstellen van de gerapporteerde ervaring met een 'objectie-

ve' maat voor duidelijkheid en eenvoud.

Gezien de verschillen in FDRE tussen de drie versies durven we die stap wel aan.

38. We merken overigens op dat ons onderzoek niet fundamenteel wetenschappelijk is (in de sociaalwetenschappelijke zin), doch praktijkgericht is en 'slechts' bestaande theorie toepast. We waren vooral geïnteresseerd in 'what works' en niet 'why it works'. We manipuleerden niet één aspect van het verklaringsformulier, maar meerdere tegelijk zonder effecten te meten per aspect. We weten dus niet welke deelmanipulaties welk effect hebben (bijv. wat is het aandeel van kortere zinnen en gebruik van tekstkaders in versie 'schematisch' in het geobserveerde effect?), alleen dat die manipulaties bij elkaar genomen tot een verschil in uitkomst tussen de drie versies leidden.